डॉ.आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024- 25:आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण अहवाल
पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग

सत्र : 2023-24

'केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024-25:आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण"

दिनांक 09 फेब्रुवारी 2024 ला सकाळी **11.00** वाजता **ROOM NO.01** मध्ये **"केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024- 25: आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण"** या विषयावर **पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर** च्या वतीने कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाच्या **अध्यक्ष स्थानी प्रा. डॉ. बी. ए. मेहेरे प्राचार्य, डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर** ह्या होत्या. तर कार्यक्रमाला **प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून अमिताभ पावडे, कृषी अर्थतज्ञ, नागपूर, प्रा. डॉ. गौतम कांबळे माजी विभाग प्रमुख अर्थशास्त्र विभाग डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर आणि डॉ. धीरज कदम सहाय्यक प्राध्यापक पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विद्यापीठ, नागपूर** कार्यक्रम **प्रा. प्रभाकर बडोले आणि डॉ. हरीश बावनगडे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत संपन्न झाला.**

"केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024 - 25: आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण" यावर अर्थसंकल्पाची मांडणी करताना **डॉ. धीरज कदम** यांनी प्रथमत: अर्थसंकल्पातून कोणाला काय मिळते याची मांडणी केली. बजेटचे मूल्यमापन करताना याकडे अंशलक्षी दृष्टिकोन आणि समग्र दृष्टिकोन अशा दोन दृष्टिकोनातून पाहता येतो, यात अंशलक्षी दृष्टिकोनात प्रामुख्याने शेती, उद्योग, व्यापार अशा वेगवेगळ्या क्षेत्राच्या दृष्टिकोनातून बजेट कसे होते किंवा उत्पन्न, कर च्या दृष्टिकोनातून समाजातील मध्यम वर्गीयांना दिलासा मिळाला का? गरिबांसाठी विशेष काय तरतदी आहेत हे पाहणे अति आवश्यक आहे. तर समग्र दृष्टिकोनातून बजेट कसे आहे? याचे मूल्यमापन करताना त्याच्या काही निकषांचा विचार प्रामुख्याने होणे अपेक्षित आहे. या बजेट मधील राजकोषीय तुट, भांडवली तुट यावर प्रकाश टाकणे आवश्यक असल्याचे मत **डॉ. कदम यांनी नोंदविले**. त्यात अर्थशास्त्रीय दृष्ट्या महसुली खात्यावरील खर्च हा अनुत्पादक स्वरूपाचा खर्च आहे. त्यामुळे तो कमीत कमी असणे अभिप्रेत आहे. याउलट भांडवली खात्यावरील खर्च हा उत्पादक स्वरूपाची संपत्ती निर्माण करणारा, रोजगार सृजन करणारा खर्च आहे. त्यामुळे तत्वत: भांडवली खात्यावर तुट असायला हवी व ती महसुली खात्यावरील आधिक्याने भरून काढावी. तूट आणि नको तिथे वाढ अशी नेमकी वस्तुस्थिती उलट दिसत असल्याचे **डॉ. कदम** यांनी आपल्या विश्लेषणातून मांडले. त्याचबरोबर **2024- 25** च्या बजेटमध्ये **केवळ 2.6%** खर्च दिसून येतो. त्यातही उच्च शिक्षणाच्या संदर्भात **यू.जी.सी.**चे **अनुदान 60 टक्के कमी** केले. एवढेच नाही **तर कृषी, आरोग्य इत्यादीवर** खर्चाचे प्रमाण कमी असल्याचे दिसून येते असेही **डॉ. कदम** यांनी सांगितले.

अमिताभ पावडे यांनी **"केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024 -25 : आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण"** यावर भाष्य करताना **कृषी विषयाच्या अनुषंगाने** आपले विचार मांडले**. 2024- 25 चा अर्थसंकल्प हा अंतरिम बजेट असला**. तरी त्यातून सरकारची चालू वर्षातील ध्येय धोरणाची दिशा दिसून येत असल्याचे मत व्यक्त केले. सरकार कृषी क्षेत्राचा जी.डी.पी मध्ये **16 टक्के** हिस्साच असल्याचे सांगत फिरते मग हे निखालस खोटे आणि जनतेच्या मनात कृषी क्षेत्र संदर्भात भ्रम निर्माण करत आहे. **58 ते 60 टक्के** जनता आजही शेती क्षेत्राशी जोडला आहे. त्याचा रोजगाराचा आणि उपजीविकेचा स्त्रोत हा कृषीचा आहे. **जो 60 टक्के लोकांना** रोजगार देतो त्या क्षेत्राचे **जी.डी.पी** मध्ये योगदान हे केवळ 16 टक्के आहे हे कोणत्याही वैचारिक विचार करणाऱ्या व्यक्तीला पटण्यासारखे आहे. इतकेच काय तर सरकार

शेती विकासासाठी काय पावले उचलत आहे याची माहिती घेतली तर ती अतिशय निराशा जनक आहे असे **पावडे** यांनी आपल्या संबोधनातून मांडले. त्याचबरोबर युवा वर्गाने शेतीकडे नकारात्मक दृष्टिकोनातून न बघता त्याकडे वैज्ञानिक आणि आधुनिक दृष्टिकोनात बघावे असा सल्ला युवा पिढीला दिला.

डॉ.गौतम कांबळे यांनी **अर्थसंकल्पातील सामाजिक दृष्टिकोनावर प्रकाश टाकताना** सर्वप्रथम सरकार सामाजिक कल्यानाच्या बाबतीत नाही तर मागील अनेक बजेट पाहिले तर सरकार सामाजिक कल्याण आणि सरकारची सामाजिक जबाबदारी याकडे जाणीवपूर्वक दुर्लक्ष करीत असल्याचे सांगितले. त्याचे उदाहरण पाहता शिक्षणावर या बजेटमध्ये बजेटच्या **2.6% खर्च** करीत असल्याचे दिसून येते तर **यु.जी.सी.च्या** अनुदानात **60 टक्के** कपात केली आहे. आरोग्यावर अंदाजपत्रकाच्या **केवळ 1.89 टक्के** आणि परिवहनावर **11.41 टक्के** तर कृषी आणि संबंध कार्यकलाप यावर **3.08%** खाद्य **4.30** टक्के तर रासायनिक खतावर **3.44%** एवढा खर्च या बजेटमध्ये खर्च करण्याचे दिसून येते.**शिक्षण आणि आरोग्य** हे प्रामुख्याने मानवी विकासाचे मुख्य घटक असूनही यावर होणारा खर्च सरकार दिवसें-दिवस कमी करीत आहे. इतकेच नाही तर **अनुसूचित जाती अनुसूचित जमाती आणि अल्पसंख्यांक वर्गावरील** खर्चाचा उल्लेख सुद्धा करायला तयार नाही. यातून सरकारची या वर्गाप्रती असलेला दृष्टिकोन स्पष्ट दिसून येते असे मत **डॉ.गौतम कांबळे** यांनी व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे **सूत्रसंचालन आणि प्रास्ताविक प्रा. प्रभाकर बडोले** यांनी केले तर मार्गदर्शकांचा परिचय आणि आभार प्रदर्शन **डॉ. हरीश बावनगडे** यांनी केले. कार्यक्रमाला **प्रा. डॉ.शैलेश बहादुरे उपप्राचार्य**, व **इंग्रजी विभाग प्रमुख डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर प्रा. राहुल मून प्रा. मिलिंद खेडकर प्रा. संदेश सहारे प्रा. स्वाती देवकर प्रा. दिलीप राठोड प्रा. अनिता तिरपुडे प्रा. काजल गायकवाड डॉ.वर्षा पानबुडे उपप्राचार्य, वाणिज्य विभाग डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर** इत्यादी उपस्थित होते. त्याचबरोबर मोठ्या संख्येने विद्यार्थी सुद्धा उपस्थित होते.

दिनांक: 10 फेब्रुवारी 2024

- आयोजक -
डॉ. हरीश बावनगडे
प्रा. प्रभाकर बडोले

डॉ.आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग

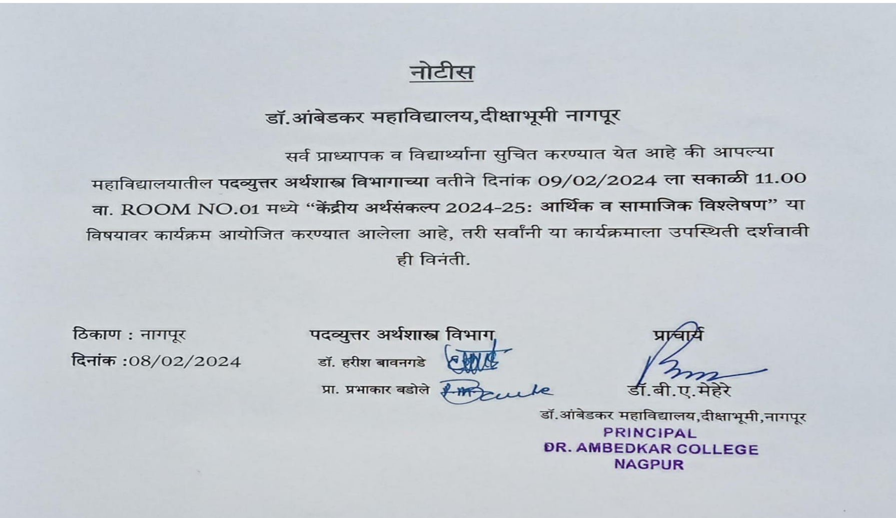

नोटीस

डॉ.आंबेडकर महाविद्यालय,दीक्षाभूमी नागपूर

सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांना सुचित करण्यात येत आहे की आपल्या महाविद्यालयातील पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने दिनांक 09/02/2024 ला सकाळी 11.00 वा. ROOM NO.01 मध्ये “केंद्रीय अर्थसंकल्प 2024-25: आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण” या विषयावर कार्यक्रम आयोजित करण्यात आलेला आहे, तरी सर्वांनी या कार्यक्रमाला उपस्थिती दर्शवावी ही विनंती.

ठिकाण : नागपूर
दिनांक :08/02/2024

पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग
डॉ. हरीश बावनगडे
प्रा. प्रभाकार बडोले

प्राचार्य
डॉ.बी.ए.मेहेरे
डॉ.आंबेडकर महाविद्यालय,दीक्षाभूमी,नागपूर
PRINCIPAL
DR. AMBEDKAR COLLEGE
NAGPUR

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय, दिक्षाभूमी नागपूर
पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग द्वारा आयोजित
विषय :-केंद्रीय अर्थसंकल्प २०२४-२०२५: आर्थिक व सामाजिक विश्लेषण
कार्यक्रमाच्या अध्यक्षा
डॉ. बि. ए. मेहेरे
प्राचार्य
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय, दिक्षाभूमी नागपूर
प्रमुख वक्ते
डॉ. गौतम कांबळे
माजी विभाग प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय, दिक्षाभूमी नागपूर
मा. अमिताभ पावडे
कृषी अर्थतज्ञ, नागपूर
डॉ. धीरज कदम
सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग
रा. तु. म. नागपूर विद्यापीठ, नागपूर
UNION BUDGET
दिनांक - ०९ फेब्रुवारी २०२४| वेळ - सकाळी ११.०० वाजता
स्थळ -मिनी ऑडीटोरीयम खोली क्रं. १
आयोजक
डॉ. हरिष बावनगडे
प्रा. प्रभाकर बडोले

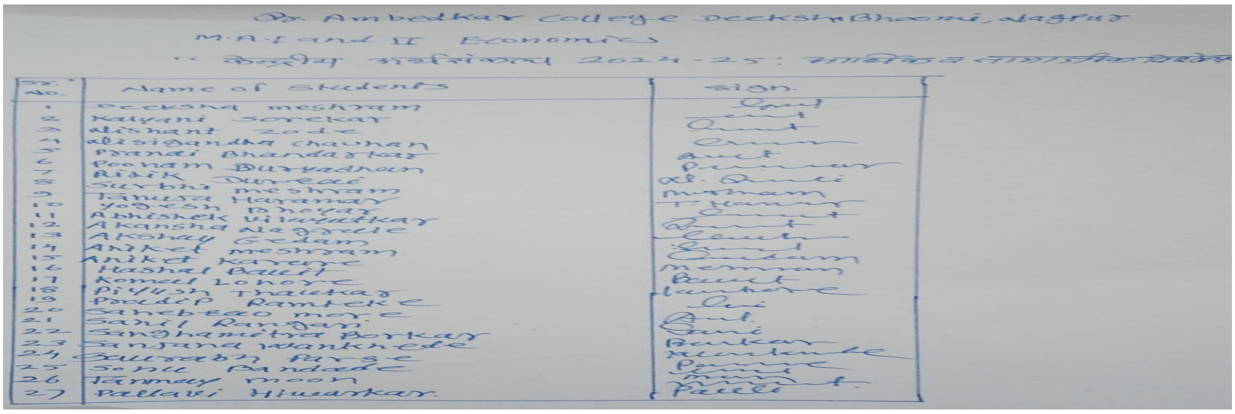

Dr. Ambedkar College Deekshabhoomi, Nagpur

M.A. I and II Economics

" केन्द्रीय अर्थसंकल्प 2024-25 : सामाजिक व नागरिक विश्लेषण

Sr. No.	Name of Students	Sign.
1	Deeksha Meshram	[illegible]
2	Kalyani Sorekar	[illegible]
3	Nishant Zode	[illegible]
4	Nisigandha Chauhan	[illegible]
5	Pranali Bhandarkar	[illegible]
6	Poonam Buryadhan	[illegible]
7	Rishik Durkae	[illegible]
8	Surbhi Meshram	Mesham
9	Tanusa Haramay	T. Haramay
10	Yogesh Bhoyar	[illegible]
11	Abhishek Vilwatkar	[illegible]
12	Akansha Nagrele	[illegible]
13	Akshay Gedam	[illegible]
14	Aniket Meshram	[illegible]
15	Aniket Karure	[illegible]
16	Hashal Bawit	[illegible]
17	Komal Lohore	[illegible]
18	Piyush Thaukar	[illegible]
19	Pradip Ramteke	[illegible]
20	Sahebrao More	[illegible]
21	Sanil Rangari	[illegible]
22	Sanghamitra Borkar	Borkar
23	Sanjana Wankhede	[illegible]
24	Saurabh Parse	[illegible]
25	Sonu Bandade	[illegible]
26	Tanmay Moon	[illegible]
27	Pallavi Hiwarkar.	Pallavi